

ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗМІСТУ НОЗОГЕОГРАФІЧНИХ КАРТ

Нозогеографічне картографування (від грецьк. *nosos* – хвороба) – один із сучасних напрямів медико-географічного картографування. Нозогеографічні карти передають територіальні відмінності захворюваності населення, поширеності хвороб, а також їх зв'язок або зумовленість (залежність) особливостями географічного середовища, включаючи його якість у екологічному аспекті (нозоекологічні карти). Ці карти тісно пов'язані з іншими групами медико-географічних карт.

Центральне місце у сучасному нозогеографічному картографуванні посідають середньо- та дрібномасштабні карти фактичного розповсюдження хвороб і первинної захворюваності населення – карти здоров'я. Інформативність таких карт зазвичай є невисокою і, за великим рахунком, просто є картографічним вираженням даних медичної статистики. Відтак необхідним є розвиток крупномасштабного нозогеографічного картографування, від рівня адміністративних областей, медичних округів і до ще детальнішого територіального охоплення. Зміст таких карт є більш чутливим до особливостей первинної захворюваності населення та розповсюдженості (накопичення) хвороб серед мешканців, оскільки ведеться за зведеннями територій (дільниць) обслуговування поліклінік, звітів лікувально-профілактичних закладів та медичних установ з лікування (обстеження) окремих груп населення чи окремих груп хворих. Іншими словами, такі нозогеографічні карти створюються за конкретними, а не за усередненими даними медичної статистики, через що може відбуватися втрата інформативності, псевдокомпенсація показників захворюваності/поширеності хвороб, „розмиваються” фактори, що спричиняють певні захворювання, відтак ускладнюється пошук причин більшої захворюваності населення.

Розвиток комп'ютеризації закладів охорони здоров'я робить можливим найдетальніші види нозогеографічного картографування, враховуючи більш досконалі методи обробки медико-статистичних даних, що є джерелом інформації при укладанні таких карт. Стає можливим створення нових нозогеографічних карт, зокрема шляхом використання даних індивідуального адресного обліку, з можливістю гнучкого вибору територіальних одиниць, за якими проводиться осереднення. З використанням нескладних програмних засобів ГІС-технологій (наприклад, MapInfo) чи за допомогою ручного картографування, досить легко складаються картограми або картодіаграми захворюваності. Але набагато важливішим є те, що у цьому випадку стає можливим отримання характеристик не тільки по адміністративним одиницям, а й окремим будинкам, їх групам, мікрорайонам, але найважливіше – контингентам працівників певного підприємства чи роду виробничих занять (зайнятості) населення, зважаючи, що саме умови праці людей та рівень безпечності робочого місця є важливою причиною виникнення і розвитку багатьох хвороб. Це дозволить відійти від використання неприродних адміністративно-територіальних одиниць і уникнути картографічних ілюзій географічних контрастів захворюваності на їхніх межах (хоча навряд чи можна повністю погодитися з такою радикальною думкою, що „карта, складена за адміністративним принципом, лише заплутує дослідника” [2]). Однозначно, такий підхід є значно більш інформативним, можливим стане виявлення та картографування територіальних неоднорідностей, що самоорганізуються, наприклад, за градаціями рівнів поширеності хвороб.

Головною проблемою нозогеографічного картографування є проблеми змістовного характеру, передусім пояснення виявлених у результаті застосування картографічного методу територіальних відмінностей/неоднорідностей рівнів захворюваності населення чи показників поширеності хвороб. Ці проблеми, з одного боку, пов'язані зі складністю взаємовідносин людини з оточуючими її природним і соціальним середовищем, а з іншого – недоліками ведення медичної статистики. Особливо це стосується

нозоекологічних карт, – показники якості навколишнього середовища (рівні забруднення атмосфери, ґрунтів, якість питної води чи продуктів харчування) хоча й визнаються важливим чинником, що впливає на рівень здоров'я населення, однак дуже слабо корелюють із показниками захворюваності мешканців, і то лише за окремими нозологіями. І хоча вважається, що нозогеографічні карти передають „стан здоров'я населення як найбільш достовірний інтегральний критерій впливу навколишнього середовища на організм людини” [1], часто виходить так, що хвороби, які, на перший погляд, мали б бути суттєво залежними від якості навколишнього середовища, виявляються напряду з екологічними чинниками не пов'язані.

З урахуванням цього, важливим елементом нозогеографічного картографування, його підготовчим і обґрунтовуючим етапом, має бути факторний аналіз, який дає можливість виявити чинники, що визначають географічні відмінності захворюваності. Взагалі фактори природного і соціального середовища, що як позитивно, так і негативно впливають на стан здоров'я людини – основний предмет не тільки нозогеографічного, а й медико-географічного картографування в цілому. Відтак при нозогеографічному картографуванні обов'язково має здійснюватися аналіз географічних (природних, соціально-побутових, екологічних, виробничих, соціально-економічних) передумов захворюваності мешканців, властивих природним і виробничо-територіальним комплексам та їх поєднанням.

Список використаних джерел:

1. Семенова А. Н. Анализ регионального здоровья населения Краснодарского края: географический аспект / Автореф. дис. ... канд. геогр. наук; 25.00.24 – экономическая, социальная, политическая и рекреационная география. Краснодар. Кубан. гос. ун-т, 2010. 18 с.
2. Фельдман Е. С. Медико-географическое исследование территории Молдавии / Под ред. д-ра мед. наук, проф. Э.Н. Шляхова. Кишинев. Штиинца, 1977. 169 с.